

«ПОСТНЕОРОМАНТИЗМ» ЯК СУЧАСНА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ НЕОРОМАНТИЗМУ

Колесник О.С., докторант НАКККіМ

Колесник О. С. «Постнеоромантизм» як сучасна інтерпретація неоромантизму / О. С. Колесник // Парадигми знання в нову епоху: навістречу глобальним змінам : матеріали 1-й Міжнародної конференції. – Чернігів : Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка, 2012. – С. 51–53.

Слово «романтизм» може використовуватися в двох значеннях – як назва конкретного напрямку, якій проіснував декілька десятиріч в кінці XVIII-першій половині XIX ст., і як позначення характерного для західноєвропейської культури світовідношення, яке може виявлятися в творах різних стилів та жанрів.

Традиційно прийнято виділяти передромантизм (Е.Редкліф, поеми Оссіана), «високий» романтизм (романтизм у вузькому сенсі терміну, пов'язаний з іменами лорда Байрона, братів Грімм, В.Гюго, В.Скотта) та неоромантизм кінця XIX – початку XX ст. (Р.Кіплінг, А.Конан Дойл, Р.Л.Стівенсон, Р.Хаггард). Водорозділ між «високим романтизмом» та неоромантизмом не є абсолютно чітким, оскільки протягом усього XIX ст. класичний реалізм співіснує з творами з сильними, чи навіть переважаючими елементами романтизму, зокрема, в жанрі детективу та пригодницького роману (Ж.Верн, А.Дюма, У.Коллінз, Т.Майн Рід та інші).

Інколи, особливо в англійській традиції, до неоромантизму відносять і пізніші твори, незважаючи на те, що вони мають мало спільного з творчістю та філософсько-естетичними принципами власне неоромантиків. Але на наш погляд, неоромантизму як цілісному напрямку поклала кінець Перша світова війна, після якої виникали лише окремі тексти, які однозначно відносяться до цього типу (тріллери Дж.Бакена, деякою мірою – детективи Г.К.Честертон). Після Першої світової війни романтизм в широкому сенсі не зник, але трансформувався. Він посідає значне місце в культурі двадцятого століття, але не утворює визначеного напрямку зі своєю програмою, чи навіть помітною стилістичною єдністю. Йдеться скоріше про сукупність текстів,

різномірних за формою та інколи прямо протилежних за ідейною спрямованістю (від творчості Дж.Р.Р.Толкіна до Ділана Томаса і від А.Гайдара до О.Ільченка), які єднає хіба що більший чи менший нахил до фантастики та неприйняття повсякденності, яке може приводити або до революційності, або до ескапізму.

Однак, в кінці ХХ та на початку ХХІ ст., в європейській, північноамериканській та далекосхідній (Японія та Південна Корея) культурах проявляється нова, «постнеоромантична» тенденція, яка зараз стає однією з провідних у популярній культурі.

Термін «постнеоромантизм» є авторським. Він не є ідеальним з фонетичної точки зору, однак визначає сутність явища. Його альтернатива - «постромантизм» - 1) привносить сенс відкидання романтизму взагалі, та 2) виглядає посиленням на стилістику *початку*, а не *кінця*, а до ХІХ ст.

В постнеоромантизмі сукупність постмодерних настанов та прийомів – ревізіонізм, деконструкція, поліфонія, широке використання цитат та алюзій – залучається для моделювання творів за зразком класичної британської пригодницької літератури столітньої давності. Сучасна художня інтерпретація текстів кінця ХІХ – початку ХХ ст. може мати метою:

- 1) адекватне відтворення (екранізація, ілюстрація, створення коміксів за мотивами книг тощо);
- 2) осучаснення (британський серіал «Шерлок», дія якого відбувається в ХХІ ст.);
- 3) концентрацію персонажів декількох творів в одному інтертексті («Ліга видатних джентльменів» - комікс та фільм);
- 4) створення за їхніми мотивами історичного («вікторіанського») фентезі, стімпанку, кріпто- і псевдоісторичних творів. При цьому період кінця ХІХ - початку ХХ ст., або його типологічний аналог в паралельних реальностях, оцінюється амбівалентно. Сучасні автори виявляють водночас критичний підхід до імперіалізму, ідеологічних передсудів, соціальної несправедливості – та ностальгію за епохою

самовпевненої могутності Європи, віри в людський розум як залог прогресу;

- 5) використання характерних для неоромантиків сюжетних ходів, інколи – цілого типового сюжету (звичайний герой потрапляє в нестандартну ситуацію, яка змушує його реалізувати весь свій потенціал), при перенесенні дії в наш час. Характерне поєднання надзвичайного з повсякденним, яке «класичному» неоромантизмі реалізувалося перш за все в пригодницькому та детективному жанрі, зараз є підґрунтям жанру «міського фентезі».

Оскільки отримати по-справжньому екзотичні пригоди в сучасному глобалізованому світі складніше, ніж у часи географічних відкриттів XIX ст., коли ще залишалося досить реальне сподівання знайти «загублений світ», постнеоромантизм набагато ширше звертається до різних форм фантастики, а також історичної альтернативи.

Характерним для постнеоромантизму є критичне ставлення до наявних політичних, ідеологічних та соціальних реалій, при наявності чітких ідеалів, які подекуди протиставляються прийнятим критеріям успіху, та можуть стати основою для створення власної, нонконформістської моделі поведінки. Саме тому постнеоромантизм активно виходить за межі мистецтва, нерідко визначаючи увесь спосіб життя людини – зовнішність, поведінку, цінності, самоідентифікацію. Це помітно на прикладі таких феноменів як різновиди «готичної» субкультури, толкінізм, рольові ігри, історичні реконструкції тощо. Причому ці та інші, в принципі, абсолютно різні напрями, можуть достатньо легко поєднуватися, утворюючи альтернативну життєву реальність.

Таким чином, типові риси неоромантизму кінця XIX-поч.XX ст., постають в постнеоромантизмі у цілком впізнаваній, але дещо гіпертрофованій формі («гіперромантизм»), часто зі зміщеними акцентами – смисловими (ревізіонізм) та жанровими (висування на перший план фантастики та альтернативи; «гібридизація» жанрів). При єдності загальних

принципів, постнеоромантизм може виявлятися в різних формах, в залежності від жанру, національної традиції, віку, гендеру та рівню освіти цільової аудиторії, настанови автора на створення проблемного чи суто розважального твору. Розробка класифікації його підстилів та жанрових форм заслуговує на подальше вивчення.